

Tőkés László nem alkuszik

Tőkés László, a Királyhágó-melléki református püspök, valljuk be, nem mindennapi jelenség: gyakran sodor bennünket olyan helyzetbe, amikor is napokat és éjszakákat rettegünk át, akárha a saját gyermekünkkel, testvérünkkel vagy édes szülőnkkel esnének meg azok az események, amelyeknek kimenetele nagyon is kétséges lehet: egy szerencsétlen bukás, akár halálos véggel, vagy ennek ellentétéként, egy felszabadítóan kellemes, jó hangulatú történés.

Úgy vélem, régóta érintett bennünket kellemesebben egy médiahir, mint az, hogy Tőkés László sikeresen vette az akadályt Erdélyben a novemberi EU-küldöttválasztáson, túllépve a sokak által lehetetlennek kikiáltott 2, 85%-os szavazási normát, és önálló küldökként a román EU-küldöttség tagja lett. Bombahír volt ez sokaknak (kishitűeknek) a javából, hiszen a katolikus Székelyföld segítsége nélkül ilyen eredménynek a közelébe se juthatott volna a református püspök. Ahol a szabadkai magyarság össze(jön)hajol, a Népkörben, barátoknál és rokonságnál, a magyar zenét kínáló táncházakban, imitt-amott egy-egy munkahely megbújó szögletében, vagy Isten házában padsoraiban felvillan a megelégedettség jele, az összenéző cinkos mosoly az emberek arcán. Végre ledobhatjuk a szorongás hosszú napjainak terhét, amikor is az erdélyi magyarság önszerveződési képessége még kérdéses volt. Jócskán kijutott az aggodásból a jó érzésű embereknek nemcsak Erdély-szerte, hanem mindenütt, ahol az anyaországtól leszakított magyarság él. Lélegzetvisszafojtva figyeltük innen a távolból, a nem éppen fair-nek nevezhető politikai harcot, ami a királyhágói püspök párton kívüli indulását volt hivatott elfojtani. Volt okunk az aggodalomra, hiszen ha beáll az RMDSZ jóslata, miszerint megtörténhet, hogy egyetlen képviselő nélkül marad az erdélyi magyarság az Európai Parlamentben, bizony lesújtó hír lett volna nekünk, délvidékieknek is. És – valljuk be immár megkönnyebbülve – volt esély a kudarcra: ha a választók kis számban járulnak az urnák elé, és ezzel megoszlanak a szavazatok, ha a többségi nemzet éppen szavazókedvében lesz,

könnyedén lesöpri a magyar szavazatokat az asztalról, ha... Úgy is fogalmazhatnánk, nagyobb esélyét éreztük a vereségnek, mint a kettős eredményességnek.

Két nézet. Adódnak az életben helyzetek, amikor a két fél közötti tárgyalásnak semmi értelme. Értelmetlen volt már az első napon, értelmetlen marad egy hét, egy hónap, vagy akár hat év múltával is. Ezt szoktuk patthelyzetnek nevezni, felhasználva egy ártalmatlan, ám objektív elemekben bővelkedő játék, a sakk köztudatba került műszavát. Mikor is van patthelyzet két politikus lelkületű ember párbeszédében? Hát, amikor nincs többé értelme sem a szavaknak, sem a tetteknek, egyik fél sem tud érdemleges előnyt kicsikarni az állóháborúvá merevedett frontokon. Ez az ellehetetlenült patthelyzet alakult ki Tőkés és Markó között már a párbeszéd kezdetén, s mindinkább jutott kifejezésre a választási csatározások beindulása után. A két politikai nézet különbözőségének fényévnyi távolságát lehetetlen volt áthidalni a „magyar összetartás” jelszavával, habár a politika nemigen bővelkedik az efféle csatasorsban. Sőt, azt mondhatnók, a politikai életnek elementáris részévé vált a kompromisszum, azaz a kölcsönös engedményeken alapuló megegyezés az eszmei összecsapások során. Ma már az elemi iskolákban tanítják, hogyan kell fejleszteni a kompromisszumkészséget, mert úgymond a *demokrácia nem lehet a kisebbség zsarnoksága*. Ezzel a mondattal indul és fejeződik be „A demokratikus iskola fejlesztése” címszó alatt található magyarázat anyaországom hivatalos netoldalán. Nem is lenne ezzel a mondattal semmi baj, ha adna alternatívát, jobban mondva Tőkés-cikkmagyarázatot arra, meddig van értelme elveink részleges feladásának a kompromisszum megkötésének érdekében. Így azonban, kijelentő formájában ez a mondat tévtanok melegágya lehet és olyan politikai alkat létezését legalizálja, akiben a megegyezésre hajló törekvés az elvtelenség határait sem ismeri fel. Emiatt válik e mondat eszement utasítássá, arra utal ugyanis, hogy egy nemzeti kisebbség, csak kis lépésekkel (talán kisebbségének arányában?) közelítheti meg a

többségi véleményezés szintjét, s ilyenképpen szinte törvényerőre emeli az „egyet előre, kettőt hátra” jellegű kisebbségi politizálást. Így kimondva, nem ismer kivételt, nem ad alternatív lehetőséget, sőt mindenkor megalkuvásra ítél, kisebbségi zsarnokságnak-radikalizmusnak nevezve még azt a végső helyzetet is, amikor már az érintett kisebbségnek nincs tere a kihátrálásra. Vegyünk azonban egy példát a történelemből, amely e mondat igazát alaposan megkérdőjelezi: az ókeresztények üldözése bizonyos megszűnik, a zsidó klerikális elit akár vissza is fogadta volna a „tévelygő” kis keresztény csapatot, amely számarányában cseppként jellemezhető a zsidó tengerben, ha az apostoli vezetőség megtagadja Jézusunk isteni voltát, és megelégedne a prófétai szint hangoztatásával. Adja fel a kis keresztény közösség a krisztusi példára épülő feltámadási hitét, maradjon úgymond földközelen, kéz alatti szinten. Erre mondta Pál: „ha pedig Krisztus nem támadt fel, semmit sem ér a mi hitünk”. Pálnak, Péternek és a Jézus-testvér Jakabnak nem volt már kihátrálási lehetőségük, mert az a kereszténység eszméjének feladását jelentette volna. Ezt elkerülendő, megtagadták a kompromisszumot, választották inkább a mindennapos üldözést, a börtönt és a bizonyosra vehető mártírsorsot. Nevezhetjük-e ezt a kompromisszumot megtagadó cselekedetüket „kisebbségi zsarnokságnak”? Semmiképpen!

Az ember – a politikust is ideszámítva – kompromisszumkészsége nem csupán született adottságaiban, illetve habitusában keresendő, de nem is vezethető vissza tisztán jellembeli tulajdonságokra, ami egy kis energia, ráhajtás és némi pénzeszközök bedobásával könnyedén elsajátítható és irányítható, ahogyan például a toleranciaiskola feltétlen hívei akarják látni az együttélés készségét. Sokkal összetettebb emberi tulajdonságról van itt szó. Különböző helyzetekre ugyanis más-más az emberi reakció, mondhatnánk, az adott helyzet határozza meg az emberi cselekvés milyenségét, annál az egyszerű oknál fogva, hogy az agyunk rekeszeiben tárolt álláspontok különböző prioritással sorjáznak, illetve más-más érzékenységi küszöbvel rendelkeznek. Másodszorban pedig nagy hatással van a kompromisszumkészségre az adott helyzet mérlegelésén kívül a partnerrel szemben tanúsított bizalom is. Ha például a szomszédom egy ízben már ígérete ellenére cserbenhagyott, nehezen fogok vele újabb egyezséget kötni. Fontos szerepe van továbbá annak a véleménynek, milyennek látom a demokrácia felépítményét környezetemben: vajon elszigetelt pilléreken nyugvó kultúrák összességének, vagy olyan intézménynek, ahol a kisebbségi kultúrák

társulása lehetséges, elsősorban a politikai elit megegyezése révén. A Magyarországgal szomszédos posztriononi államok, megörökölve a más kultúrájú és -nyelvű magyarság tömegét, nemigen tudták és tudják kezelni a számukra is többnyire meglepően alakult helyzetet, amikor is százezres, sőt milliós nagyságrendben intézményeik kényére-kedvére lett bízva az osztrák-magyar birodalom nyugati típusú intézeteibe beleszületett és –épült lakosság, ahol is ezek működési elvét nagyban befolyásolta a magyar nemzet irányadó óhaja.

Kezelési nehézségeik érdekesmód nem az egyetlen elfogadható megoldásba torkollottak, vagyis hogy a készen kapott kultúrák hordozóinak széleskörű autonómiát biztosítsanak, ami megkönnyítette volna a többségi nemzettel azt a bizonyos zökkenőmentes szerződéses társulást, hanem az asszimilációs politika piederstálra emeléséhez folyamodtak, szinte kivétel nélkül. Mindazok a látszatkedvezmények, amelyeket a folyamatos asszimilációs igyekezet mellett a többségi államhatalom eddig a kisebbségi nemzetrészek megadott, nevezhető tili-toli adományoknak, „odaadom-visszavonom” jellegűeknek. Az ilyen politikai állásfoglalás eredményeképpen a reális, európai meghatározású autonómiának a közelébe sem kerültünk. A majd egy évszázadnyi igyekezet sem segített...

A kisebbségi politikus a fent leírt helyzetben szakadatlanul válaszút előtt találja magát: vagy kiegyezni a többségi politikai irányvonallal, s ennek érdekében igyekszik tompítani sajtószervei hangjának élet, esetlegesen még részt is vállalni a többségi kormányzásból bizonyos engedmények, juttatások árán a kisebbségi régiók, települések számára, magyarán: kiérdemelni egy meritésnyit abból a bizonyos húsos fazékból. E „pragmatikus” politikusok érvelése szerint, *igenis szükség van a kormányzó körök melletti jelenlétre*, részt kell venni nemcsak az anyagi javak elosztása körüli harcban, hanem a kisebbséget érintő megalázó vagy háttérbe szorító, illetve annak teljes megsemmisítésére irányuló törvénytervezetek elhárításában. Állandó őrvárban e „nemzetmentő” feladat végzésében, hajlandóak – ritkábban – kénytelenek a tényleges önrendelkezés erőteljes követelését évekre, vagy akár évtizedekre is elhalasztani. A mindennapjainkat kell védeni -, állítja ez a „gyakorlatias” fél. Mert nem mindegy, hol épül fel a munkahelyet jelentő gyár, merre kanyarodik az autópálya, lesz-e bekötőút, avagy sikerül-e megmenteni egy-egy identitásunkat őrző intézményt, lett légyen az iskola, kultúrház vagy akár egy magyar nyelvű osztály megnyitása valamelyik szórványunkban, miközben az állam kezében tartja az újonnan megnyitott gyár

káderpolitikáját, az utak megépítőinek névsorát. Az ilyen aprólékos, a mindennapjainkkal foglalkozó munka óriási erőfeszítést és kilincselést igényel, és arra találtatott ki, hogy politikusaink erejét és türelmét belekényszerítsék a megalkuvások erdejébe. Embere válogatja, sikerül-e ezt a csapdát elkerülni. Sokaknak bizonyosan nem. Még Deák Ferenc, a „haza bölcse” is kénytelen volt súlyos kompromisszumokat kötni a Kossuth-ideológiával szemben.

A másik felfogás szerint viszont *tartósan el kell zárkózni a hatalomban való részvételtől*, vállalva a hosszantartó, esetenként az örökös ellenzéki keserű kenyerét. A kisebbségi politikus nem közelíthet mindaddig a hatalom szekeréhez, amíg a kisebbségi lét elfogadható megélésének gátjait a hatalom el nem törli! Ez pedig mind elméleti, mind gyakorlati oldaláról vizsgálva, egyértelműen a széleskörű területi autonómiában csúcsosodik ki. Nem mintha ezzel lemondanánk a kisebbség fokozatos gazdasági talpra állításáról, semmiképpen! *A kivívott területi autonómia ugyanis nem ál- és rész megoldásokat, az „uraság asztaláról lehullott morzsákat” kínálja, hanem teljességében megszüntetve a kisebbségi területek kizsákmányolását, igazi prosperitást, gyors gazdasági fellendülést hordoz tarsolyában.*

Tőkés László ennek az elvnek lett az apostola. Szerinte elérkezett az idő, amikor már nem fékezhető az erdélyi autonómia szekere, minden eszközt be kell vetni annak megvalósításába.

A kosovói események kapcsán ráébredhattünk, hogy nemcsak mi, kisebbségiek tartjuk egyetlen élhető lételemként a fent jelzett öngazgatási életformát, nemcsak mi ismerjük a tiroli, a finn, a

katalán stb. autonómiák előnyeit, hanem nagyon jól ismeri őket a hatalom is. Más kérdés, mi az indítéka az ilyen berendezés önkéntes felajánlásának. Minden bizonnyal nem keresztényi hozzáállásból fakad.

Számomra nem kétséges, hogy az anyaországból kiszakított magyarság önrendelkezési joga szorosan kötődik Erdély helyzetkihasználási lehetőségeihez. Nincs haladás, marad a tili-toli helyzet mindaddig, amíg a majd kétmillió többségi magyarság kezébe nem veszi sorsát – ahogyan azt tette a Mohács utáni időkben -, megteremtve magának azt az életformát, amely visszaadja az erdélyi magyarság önbecsülését, és egyszer s mindenkorra véget vet az asszimilációs trükkök iránti behódolásnak. De ehhez a harchoz, akár a múltban, hősökre van szükség, akik vállalják a mártírsorsot is, ha úgy adódik. Szerte Európában, de legfőképpen Brüsszelben, állandóan ébren kell tartani az autonómia ügyét, bár igaz, nem Brüsszel ajándékoz meg majdan az önrendelkezéssel, de ha Európa és Brüsszel ellene van, akkor nem lehet megteremteni. Ha pedig Erdélyen áll vagy bukik a délvidéki, a felvidéki és a kárpátaljai autonómia ügye, akkor Erdélyt és minden Erdély-sorsú magyart olyan ember képviseljen, aki felismerte az asszimiláció végveszélyét, a tettek halaszthatatlanságát vallja, és következetesen ellenáll az újabb és újabb kompromisszumos meghátrálásoknak. Azonképpen, ahogyan tette azt 1989-ben, amikor a falurombolás kritikája miatt száműzetéssel fenyegette a temesvári Securitate. Az ilyen karakán ember, aki egy adott pillanatban ki meri mondani, hogy nincs tovább alku, vonzza maga köré a védő-óvó élőláncot. Hitele van, mert hite van.

1989